

Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ

У. ВОТ

представено на 17 юли 2014 година¹

Дело C-542/13

Mohamed M'Vodj

срещу

État belge

(Преюдициално запитване,

отправено от Cour constitutionnelle (Белгия)

„Обща европейска система за убежище — Директива 2004/83/ЕО — Минимални стандарти за признаването и правното положение на гражданите на трети страни или лицата без гражданство като ползвачи се от субсидиарна закрила — Гражданин на трета страна, който страда от увреждане и е получил разрешение от държава членка да пребивава на територията ѝ по медицински причини — Включване в приложното поле на Директива 2004/83 — Член 2, буква д) — Определение за лице, което може да търси международна закрила — Член 15, буква б) — Определение на понятието „тежко посегателство“ — Реална опасност от нечовешко или унижително отнасяне при завръщане в страната на произход — Съдържание на международната закрила — Членове 28 и 29 — Социални и медицински услуги — Равно третиране“

1. Може ли гражданинът на трета страна, който страда от тежко заболяване и който, ако бъде върнат в страната си на произход, би бил изложен на реална опасност от нечовешко или унижително отнасяне поради липсата на подходящо медицинско лечение в тази страна, да се счита за „лице, което може да [получи] субсидиарна закрила“ по смисъла на член 2, буква д) от Директива 2004/83/ЕО²? При утвърдителен отговор, задължени ли са държавите членки да предоставят на заинтересуваното лице същите социални и медицински услуги като предвидените в полза на своите граждани и на бежанците?

2. Това са по същество въпросите, поставени от белгийския Cour constitutionnelle [Конституционен съд].

3. Тези въпроси са повдигнати в рамките на спор относно изплащането от État belge [белгийската държава] на помощ за лица с увреждания на г-н M'Vodj, гражданин на Мавритания. След като издава на заинтересуваното лице разрешение за пребиваване на територията на страната по медицински причини, посочената държава отказва да му изплаща тази помощ, поради това че в съответствие с приложимото национално законодателство тя се отпуска само на белгийски граждани, граждани на Европейския съюз, на алжирски, марокански и тунизийски граждани, както и на лица без гражданство и бежанци.

¹ — Език на оригиналния текст: френски.

² — Директива на Съвета от 29 април 2004 година относно минималните стандарти за признаването и правното положение на гражданите на трети страни или лицата без гражданство като бежанци или като лица, които по други причини се нуждаят от международна закрила, както и относно съдържанието на предоставената закрила (ОВ L304, стр. 12; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 7, стр. 52).

4. Поради това по настоящото дело въпросите на запитващата юрисдикция са относно различното третиране съгласно националното законодателство на граждани на трети страни, които страдат от тежко заболяване, в зависимост от това дали имат статут на бежанци по Директива 2004/83 или издадено от посочената държава разрешение за пребиваване по медицински причини.

5. Тя по-конкретно иска да установи дали с оглед на уредбата, съдържаща се в Директивата, и на практиката на Европейския съд по правата на човека³ относно извеждането от територията на тежко болни лица издаването на такова разрешение за пребиваване всъщност не представлява субсидиарна форма на международна закрила, която да дава право да се получат предвидените в Директивата икономически и социални предимства.

6. Настоящото дело ще даде възможност да Съда да уточни приложното поле на Директива 2004/83 във връзка с лице, което страда от тежко заболяване, и по-специално какви са установените от законодателя на Съюза условия за предоставянето на статут на субсидиарна закрила.

7. Във връзка с това в настоящото заключение ще поддържам, че не може да попадне в приложното поле на член 2, буква д) от тази директива гражданин на трета страна, който, след като бъде върнат в страната си на произход, би бил изложен на реална опасност от нечовешко или унижително отнасяне заради здравословното си състояние и липсата на подходящо медицинско лечение в тази страна.

8. Ще подчертая, че в подобна хипотеза отсъства необходимост от международна закрила, на каквато се основава общата европейска система за убежище, тъй като нечовешкото отнасяне, дължащо се на здравословното състояние на лицето и на липсата на достатъчни медицински ресурси в страната на произход, не е резултат от умишлени действия или бездействия на органите на тази страна или на независими органи. Все пак ще уточня, че при това положение държавата членка може да бъде задължена да предостави национална закрила, продиктувана от императивни хуманни съображения, черпеща основание от член 4 и член 19, параграф 2 от Хартата на основните права на Европейския съюз⁴, както и от член 3 от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи, подписана в Рим на 4 ноември 1950⁵ г.

3 — Наричан по-нататък „ЕСПЧ“.

4 — Наричана по-нататък „Хартата“.

5 — Наричана по-нататък „ЕКПЧ“.

I – Правна уредба

A – Правото на Съюза

1. Директива 2004/83

9. Целта на Директива 2004/83 е да се определят критерии, общи за всички държави членки, що се отнася до материалноправните условия, на които трябва да отговарят гражданите на трети страни, за да могат да се ползват от международна закрила⁶, както и материалноправното съдържание на тази закрила⁷. Във връзка с това в член 2, букви в) и д) Директива 2004/83 определя лицата, които могат да получат статут на бежанец и статут на субсидиарна закрила, в глави II, III и V установява материалноправните условия за получаването на такъв статут и в глава VII закрепва правата, свързани с него.

10. В рамките на общия европейски режим на убежище субсидиарната закрила допълва правилата относно статута на бежанец, установени в Конвенцията за статута на бежанците⁸.

11. Тя е вид международна закрила, която в съответствие с член 2, буква д) от Директива 2004/83 се предоставя на „всеки гражданин на трета страна или всяко лице без гражданство, което не отговаря на условията за бежанец, но за което има сериозни и потвърдени основания да се смята, че ако бъде изпратено обратно в страната си на произход, [...] би било изложено на реална опасност от тежки посегателства, така както те са определени в член 15 [...], или [това лице не може или] като се взема под внимание опасността, [...] не желае да получи закрилата на тази страна“.

12. Съгласно член 18 от посочената директива „Държавите членки предоставят статут на субсидиарна закрила на гражданин на трета страна [...], ко[й]то отговаря на условията за лице, което може да получи субсидиарна закрила съгласно глави II и V“.

13. Глава II от Директивата е посветена на „[о]ценяване на молбите за международна закрила“. Член 6 от нея, озаглавен „Субекти на преследванията или на тежките посегателства“, предвижда следното:

„Субектите на преследванията или на тежките посегателства могат да бъдат:

- а) държавата;
- б) партии или организации, които контролират държавата или значителна част от нейната територия;
- в) недържавни субекти, ако може да бъде доказано, че субектите, посочени в букви а) и б), включително и международните организации, не могат или не искат да предоставят закрила срещу преследванията или тежките посегателства по смисъла на член 7“.

6 — Вж. член 1 от тази директива.

7 — Вж. заключението ми по дело М. (С-277/11, ЕУ:С:2012:253, т. 19), по което е постановено решението М. (С-277/11, ЕУ:С:2012:744, т. 72).

8 — Тази конвенция, подписана в Женева на 28 юли 1951 г. (Recueil des traités des Nations unies, том 189, стр. 150, № 2545 (1954), влиза в сила на 22 април 1954 г. Допълнена е с Протокола за статута на бежанците от 31 януари 1967 г., влязъл в сила на 4 октомври 1967 г.

14. Глава V от Директива 2004/83 урежда „[y]словията за предоставяне на субсидиарна закрила“. Член 15 от нея определя по следния начин понятието „тежки посегателства“:

„Тежките посегателства са:

- a) смъртното наказание или екзекуцията, или
- b) изтезанието или нечовешкото или унизителното отнасяне или наказание, наложени на молител в страната му на произход, или
- b) тежки и лични заплахи срещу живота или личността на цивилно лице поради безогледно насилие в случай на въоръжен вътрешен или международен конфликт“.

15. Освен това в глава VII от Директивата, отнасяща се до „[c]ъдържание[то] на международната закрила“, в членове 28 и 29 законодателят на Съюза уточнява, че предоставянето на международна закрила, независимо дали става дума за статут на бежанец или статут на субсидиарна закрила, изисква държавите членки да предоставят на заинтересуваното лице равностойно социално подпомагане и същите условия за достъп до медицински грижи, каквито са предвидени за техните граждани. Държавите членки обаче могат да проведат разграничение между посочените два статута, тъй като тези разпоредби им разрешават да ограничат социалното подпомагане, предоставено на получилите субсидиарна закрила, до основните услуги⁹.

16. Накрая, следва да се отбележи, че директивата има за цел да установи минимални стандарти. Съгласно съображение 8 и член 3, държавите членки следователно остават свободни да приемат или запазят по-благоприятни стандарти за определяне на лицата, които отговарят на условията за предоставяне на статут на бежанец, или на лице, което може да получи субсидиарна закрила, доколкото тези стандарти са съвместими със същата директива.

17. Поради това в съображение 9 от Директива 2004/83 законодателят на Съюза уточнява, че „[г]ражданите на трети страни или лицата без гражданство, на които е разрешено да пребивават на територията на държавите членки на основания, различни от необходимостта от международна закрила, а по собствена преценка [на държавите] от съчувствие или по хуманитарни съображения, не попадат в приложното поле на настоящата директива“.

2. Хартата

18. Съгласно член 4 от Хартата „[н]икой не може да бъде подложен на изтезания, на нечовешко или унизително отношение или наказание“.

19. Освен това в съответствие с член 19, параграф 2 от Хартата „[н]икой не може да бъде принудително отведен, експулсиран или екстрадиран към държава, в която съществува сериозен риск да бъде осъден на смърт, да бъде подложен на изтезание или на друго нечовешко или унизително отношение или наказание“.

⁹ — В решение M. (EU:C:2012:744) Съдът отбелязва, че естеството на правата, присъщи на статута на бежанец, и естеството на правата, присъщи на статута на субсидиарна закрила, всъщност се различават (точка 92). Следва все пак да се отбележи, че Директива 2011/95/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 година относно стандарти за определянето на граждани на трети държави или лица без гражданство като лица, на които е предоставена международна закрила, за единния статут на бежанците или на лицата, които отговарят на условията за субсидиарна закрила, както и за съдържанието на предоставената закрила (ОВ L 337, стр. 9), с която Директива 2004/83 е преработена, премахва съществуващите различия относно равнището на правата, предоставени на бежанците и получателите на субсидиарна закрила, що се отнася до достъпа до медицински грижи (член 30). Във връзка със социалните грижи обаче не е премахнато наличието на подобна разлика (член 29).

Б – *Белгийското законодателство*

1. Закон за влизането, пребиваването и установяването на чужденци на територията на страната и извеждането им от нея от 15 декември 1980 г.

20. Законът за влизането, пребиваването и установяването на чужденци на територията на страната и извеждането им от нея от 15 декември 1980 г.¹⁰ има за задача да транспонира Директива 2004/83 в белгийската правна система.

21. Член 9ter от посочения закон уточнява условията за предоставяне на разрешение за пребиваване по медицински причини. Текстът на параграф 1 от него е следният:

„Чужденец, който пребивава в Белгия и докаже своята самоличност в съответствие с § 2, който страда от заболяване, създаващо реална опасност за живота или физическото му здраве или реална опасност от нечовешко или унижително отнасяне, когато в страната му на произход или в страната, където пребивава, няма подходящо лечение, може да поиска от министъра или от упълномощено от него лице разрешение да пребивава в Кралството.

Молбата се изпраща с препоръчано писмо до министъра или упълномощено от него лице и посочва действителния адрес, на който чужденецът живее в Белгия.

Заедно с молбата чужденецът представя всички скорошни полезни сведения във връзка със заболяването си и относно възможностите и достъпа до подходящо лечение в страната си на произход или пребиваване.

Той представя медицинско удостоверение по образец, установен от Краля с декрет, одобрен от Министерски съвет. Медицинското удостоверение, изготвено преди не повече от 3 месеца преди подаване на молбата, посочва заболяването, степента му на тежест и считаното за необходимо лечение.

Оценката на посочената в [първа алинея] опасност, на възможностите за лечение, тяхната достъпност в страната на произход или в страната, където пребивава, както и на заболяването, неговата степен на тежест и необходимото лечение съгласно медицинското удостоверение, се извършва от лекар на държавна служба или от лекар, посочен от министъра или от упълномощено от него лице, който дава становище по тези въпроси. Ако счита за необходимо, този лекар може да прегледа чужденеца и да поиска допълнително становище от специалисти.

[...]“.

10 — Изменен със Закона от 15 септември 2006 г. (наричан по-нататък „Закон от 15 декември 1980 г.“).

22. От своя страна член 48/4 от същия закон уточнява условията за получаване на статут на субсидиарна закрила¹¹. Той транспонира член 2, буква д) и членове 15 и 17 от Директива 2004/83 и уточнява следното:

„1) Статутът на субсидиарна закрила се предоставя на чужденец, който не може да бъде считан за бежанец и не може да се ползва от член 9 ter, и по отношение на когото има сериозни основания да се смята, че ако бъде върнат в страната си на произход или, ако е лице без гражданство — в страната на обичайното си пребиваване, би бил изложен на реална опасност от посочените в параграф 2 тежки посегателства и който не може или предвид тази опасност не желае да получи закрилата на тази страна, и то при условие че спрямо него не се прилагат изключенията по член 55/4.

2) За тежки посегателства се считат:

- а) смъртното наказание или екзекуцията; или
- б) изтезанието или нечовешкото или унижителното отнасяне или наказание, наложени на молител в страната му на произход, или
- в) тежки заплахи срещу живота или личността на цивилно лице поради безогледно насилие в случай на въоръжен вътрешен или международен конфликт“.

2. Законът от 27 февруари 1987 г. за помощите за лица с увреждания

23. В съответствие с членове 1 и 2 от Закона от 27 февруари 1987 г. за помощите за лица с увреждания (наричан по-нататък „Закон от 27 февруари 1987 г.“) лицата с увреждания могат да получават помощ за заместване на доходите, помощ за интеграция или добавка за чужда помощ за възрастни хора.

24. Член 4, параграф 1 от посочения закон предвижда следното:

„Помощи по член 1 може да получава само действително пребиваващо в Белгия лице, което е:

- 1° белгийски гражданин;
- 2° гражданин на друга държава — членка на Европейския съюз;
- 3° мароканец, алжирец или тунизиец и отговаря на условията по Регламент (ЕИО) № 1408/71^[12];
- 4° апатрид, по отношение на който се прилага Конвенцията за статута на апатридите, подписана в Ню Йорк на 28 септември 1954 г. и одобрена със закон от 12 май 1960 г.;
- 5° бежанец по член 49 от [Закон от 15 декември 1980 г.];

[...]“.

11 — Статутът на субсидиарна закрила дава възможност на ползващото се от него лице да получи разрешение за пребиваване за срок от една година с възможност за подновяване в продължение на пет години. След този период от пет години заинтересуваното лице получава право да пребивава неограничено време на основание член 49/2, параграфи 2 и 3 от Закона от 15 декември 1980 г.

12 — Регламент на Съвета от 14 юни 1971 година за прилагането на схеми за социална сигурност на заети лица, самостоятелно заети лица и членове на техните семейства, които се движат в рамките на Общността, изменен и допълнен с Регламент (ЕО) № 118/97 на Съвета от 2 декември 1996 г. (ОВ L 28, 1997 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 4, стр. 35).

25. С Кралски декрет от 9 февруари 2009 г. кралят, считано от 12 декември 2007 г., разширява приложното поле на тази разпоредба, така че да обхване чужденците, които са вписани в регистъра на населението.

II – Фактите по делото, предмет на главното производство

А – Производството за издаване на разрешение за пребиваване по медицински причини на основание член 9 ter от Закона от 15 декември 1980 г.

26. На 4 януари 2006 г. г-н M'BoUj подава молба за убежище в Office des étrangers [Служба за чужденците], която я отхвърля като недопустима, тъй като е явно неоснователна.

27. На 24 август 2007 г. г-н M'BoUj подава молба за разрешение за пребиваване по медицински причини на основание член 9ter от Закона от 15 декември 1980 г. Той сочи наличието на значително увреждане на око поради нападение, от което е пострадал в центъра на Червения кръст за търсеци убежище, където е бил настанен. Най-напред Office des étrangers обявява молбата за недопустима, но на 19 септември 2008 г. след обжалване я уважава В резултат от това г-н M'BoUj е вписан в регистъра на чужденците.

28. На 17 май 2010 г. той получава разрешение да остане на територията на страната за неограничен срок съгласно членове 9 и 13 от Закона от 15 декември 1980 г.

Б – Производството за отпускане на помощ на лица с увреждания на основание член 4 от Закона от 27 февруари 1987 г.

29. На 19 февруари 2009 г. компетентните органи уважават молбата на г-н M'BoUj за признаване на увреждане с медицинска експертиза, което му позволява да се ползва от социални и финансови предимства.

30. На 21 април 2009 г., докато производството, образувано по жалба на г-н M'BoUj за получаване на разрешение за пребиваване на основание член 9ter от Закона от 15 декември 1980 г., е все още висящо, той подава молба за заместващи дохода помощи и за помощи за интеграция. Тази молба е отхвърлена на 5 октомври 2009 г., поради това че заинтересуваното лице не отговаря на условията по член 4, параграф 1 от Закона от 27 февруари 1987 г., който предвижда, че тези помощи се ползват единствено от белгийски граждани, от граждани на Съюза, от алжирски, марокански и тунизийски граждани, както и от лица без гражданство и бежанци.

31. Впоследствие, на 31 декември 2009 г., г-н M'BoUj обжалва това решение пред Tribunal du travail de Liège [Съд по трудови спорове, Лиеж]. В производството по жалбата тази юрисдикция най-напред приема, че гражданите на трети страни, които страдат от увреждане, независимо дали са бежанци или са получили разрешение за пребиваване по медицински причини, се ползват от предвидения в Директива 2004/83 статут на международна закрила, като съгласно Директивата държавите членки имали задължение да предоставят на тези лица социално подпомагане, равностойно на предвиденото за техните граждани.

32. За Tribunal du travail de Liège възниква въпрос във връзка със съответствието на член 4 от Закона от 27 февруари 1987 г. по-специално с принципите на равенство и недопускане на дискриминация, гарантирани от белгийската конституция, поради което той отправя преюдициален въпрос до Cour constitutionnelle.

33. В производството във връзка с преюдициалния въпрос *Cour constitutionnelle* на свой ред иска да установи дали следва да се осигури равно третиране на гражданите на трети страни, страдащи от увреждане, независимо дали са получили статут на бежанец, или имат разрешение за пребиваване, издадено по медицински причини. Поради това за посочения съд възниква въпросът дали във връзка с подобно разрешение за пребиваване, основаващо се на опасността от нечовешко или унижително отнасяне поради здравословното състояние на жалбоподателя и липсата на подходящо лечение в страната му на произход, се прилага гарантираната от Директива 2004/83 субсидиарна закрила.

34. От материалите по делото и устните състезания по време на заседанието личи, че по този въпрос националните органи не са на едно и също мнение.

35. Що се отнася до съдебните органи, от формулировката на преюдициалния въпрос, отправен от *Tribunal du travail de Liège*, е видно, че гражданин на трета страна, който пребивава законно в Белгия на основание разрешение за пребиваване по член 9 *ter* от Закона от 15 декември 1980 г., се ползва от статута на субсидиарна закрила. Този съд се позовава на решение на *Cour constitutionnelle*, в което последният потвърждава, че „член 9 *ter* и член 48/4 от Закона от 15 декември 1980 г. заедно транспонират в белгийското право член 15 от [посочената директива]¹³“.

36. Що се отнася до националния законодател, от акта за запитване е видно, че в подготвителните работи по този закон във връзка с транспонирането в белгийското право на Директива 2004/83¹⁴, той е посочил следното:

„Чужденците, които страдат от заболяване, създаващо реална опасност за живота или физическото им здраве или реална опасност от нечовешко или унижително отнасяне, когато в страната им на произход или в страната, където те могат да пребивават, няма подходящо лечение, попадат под действието на член 15, б) от Директива [2004/83] вследствие на практиката на [ЕСПЧ] (нечовешко или унижително отнасяне)“.

37. В производството пред *Cour constitutionnelle*, *Conseil des ministres* [Министерски съвет] от своя страна поддържа, че узаконяването на пребиваването по медицински причини „се изключва от субсидиарната закрила“, която е уредена в специалната разпоредба на член 9 *ter* от Закона от 15 декември 1980 г. Той счита, че посоченото разрешение за пребиваване се основава на член 3 ЕКПЧ. Освен това отбелязва, че производството се различава от това пред *Commissariat général aux réfugiés et aux apatrides* [Генерален комисариат за бежанците и лицата без гражданство], тъй като остава в компетентността на *Ministre de l'Intérieur* [министъра на вътрешните работи] и на *Office des étrangers*.

38. В резултат на това *Cour constitutionnelle* решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Трябва ли член 2, [букви] д) и е) и членове 15, 18, 28 и 29 от Директива 2004/83 [...] да се тълкуват в смисъл, че социално подпомагане и медицински грижи по членове 28 и 29 от Директивата трябва да може да получава не само лицето, което по своя молба е получило от независим орган на държавата членка субсидиарна закрила, но и чужденецът, който е получил разрешение от административен орган на държава членка да пребивава на територията на тази държава членка и който страда от заболяване, създаващо реална

13 — Вж. решение № 193/2009 от 26 ноември 2009 г., В.3.1. Вж. също решение № 43/2013 от 21 март 2013 г., В.4.1.

14 — Парламентарен документ, Камара, 2005—2006 г., DOC 51-2478/001, стр. 9.

опасност за живота или физическото му здраве или реална опасност от нечовешко или унижително отнасяне, когато в страната му на произход или в страната, където пребивава, няма подходящо лечение?

- 2) Ако в отговор на първия преюдициален въпрос се приеме, че двете описани в него категории лица трябва да могат да получат посочените в него социално подпомагане и медицински грижи, трябва ли член 20, параграф 3, член 28, параграф 2 и член 29, параграф 2 от същата директива да се тълкуват в смисъл, че задължението на държавите членки да вземат под внимание специфичното положение на уязвимите лица, като например лицата с увреждания, предполага на тези лица да бъдат предоставени помощите, предвидени в Закона от 27 февруари 1987 г. [...], като се има предвид, че социална помощ при увреждане може да бъде отпусната на основание на Устройствения закон от 8 юли 1976 г. за обществените центрове за социални грижи“.

39. Страните по главното производство, белгийското, германското, гръцкото и френското правителство, както и Европейската комисия са представили становища.

III – Анализ

40. С първия си въпрос до Съда запитващата юрисдикция иска по същество да установи дали гражданин на трета страна, който страда от тежко заболяване и който, ако бъде върнат в страната си на произход, е изложен на реална опасност от нечовешко или унижително отнасяне поради липсата на подходящо медицинско лечение в своята страна, трябва да се счита за „лице, което може да [получи] субсидиарна закрила“ по смисъла на член 2, буква д) от Директива 2004/83.

41. Напомням, че съгласно посочената разпоредба „лице, което може да [получи] субсидиарна закрила“, е лице, за което има сериозни и потвърдени основания да се смята, че ако бъде изпратено обратно в страната си на произход, би било изложено на реална опасност от тежки посегателства, така както те са определени в член 15 от тази директива, тъй като предвид опасността, това лице не може или не желае да получи закрилата на тази страна.

42. Член 15 от Директива 2004/83 дефинира три вида тежки посегателства, сред които в точка б) е посочено нечовешкото или унижително отнасяне на молителя в страната на произход.

43. Отправеният от запитващата юрисдикция въпрос се поставя във връзка с това, както отбелязва Съдът в решение *Elgafaji*¹⁵ и както се вижда от подготвителните работи по Директива 2004/83¹⁶, че тази разпоредба „по същество съответства [на] член 3 от ЕКПЧ“.

¹⁵ — C-465/07, EU:C:2009:94, т. 28.

¹⁶ — Вж. бележката на председателството на Съвета на Европейския съюз до Стратегическия комитет за имиграция, граници и убежище от 25 септември 2002 г., 12148/02, стр. 5.

44. От практиката на ЕСПЧ е видно, че страданията поради настъпило по естествен път физическо или психическо заболяване могат да представляват нечовешко или унижително отнасяне по смисъла на член 3 от ЕКПЧ, ако се окаже, че се изострят или има опасност от изострянето им поради действие или отнасяне, произтичащо по-специално от условията на задържане, от експулсиране или от други мерки, за които органите могат да бъдат държани отговорни¹⁷.

45. Така при някои съвсем изключителни обстоятелства, като тези в решение D. с/у Обединено кралство¹⁸, ЕСПЧ постановява, че изпълнението на решението за експулсиране на лице, болно от СПИН, би съставлявало в случай на връщане в страната му на произход нарушение на член 3 от ЕКПЧ, доколкото е имало реална опасност то да почине при особено болезнени обстоятелства. В решението си ЕСПЧ отчита факта, че заинтересуваното лице е било в напреднал стадий на заболяването и рязкото преустановяване на предоставяните в приемащата държава медицински грижи в съчетание с липсата на подходящо лечение в страната на произход, както и отсъствието на всякаква морална подкрепа и социално подпомагане, биха ускорили смъртта на заинтересуваното лице и биха го подложили на тежки физически и психически страдания¹⁹.

46. По този начин ЕСПЧ заявява, че си запазва достатъчна гъвкавост, когато разглежда прилагането на член 3 от ЕКПЧ в случаите, при които опасността заинтересуваното лице да бъде подложено на забранено третиране в страната по местоназначение произтича от фактори, които не могат нито пряко, нито непряко да ангажират отговорността на публичните органи в тази страна или които, разгледани поотделно, сами по себе си не нарушават стандартите по този член²⁰. В подобна хипотеза, с оглед на считани за императивни хуманни съображения, договарящите държави следователно не могат да привеждат в изпълнение своите решения за експулсиране, тъй като в противен случай би била ангажирана отговорността им на основание член 3 от ЕКПЧ²¹.

47. Запитващата юрисдикция всъщност поставя въпроса дали подобни обстоятелства могат да попаднат в понятието „тежки посегателства“ по член 15 от Директива 2004/83 и поради това да обосноват предоставянето на статут на субсидиарна закрила.

48. Според мен не е възможно лице, което страда от тежко заболяване, на това основание да попадне в приложното поле на тази директива.

49. Въпреки че при определени особени обстоятелства страданията, дължащи се на заболяване, могат да съставляват нечовешко или унижително отнасяне, това не променя факта, че отсъства един от основните критерии за предоставяне на субсидиарна закрила, а именно установяването на субект в основата на посегателството, срещу когото е наложително осигуряването на закрила.

17 — ЕСПЧ, *Josef c/у Белгия*, № 70055/10, § 118, 27 февруари 2014 г. ЕСПЧ все пак напомня, че съгласно практиката му гражданите на трети страни, на които е наложена мярка за извеждане от територията, по принцип не могат да претендират, че имат право да останат на територията на договаряща държава, за да продължат да се ползват от подпомагане и медицински, социални или други предоставяни от експулсиращата държава услуги. Обстоятелството, че в случай на експулсиране от договарящата държава положението на жалбоподателя може да се влоши съществено, и по-специално очакваната продължителност на живота му да намалее значително, само по себе си не е достатъчно, за да доведе до нарушение на член 3 от ЕКПЧ.

18 — ЕСПЧ, *D. с/у Обединено кралство*, № 30240/96, CEDH 1997-III.

19 — Пак там (§ 51—54).

20 — Пак там (§ 49).

21 — В своето решение *Josef c/у Белгия*, посочено по-горе, ЕСПЧ все пак уточнява, че подобен случай може да възникне единствено поради императивни хуманни съображения, като по този начин се позовава на делата, по които е постановил решенията си *N. с/у Обединено кралство* ([ГС] № 26565/05, CEDH 2008-III) и *Yoh-Ekale Mwanje c/у Белгия* (№ 10486/10, 20 март 2012 г.). Жалбоподателите по тези дела също са болни от СПИН. Въпреки това ЕСПЧ приема, че извеждането им от територията на страната не повдига въпроси с оглед на член 3 от ЕКПЧ, тъй като в момента на извеждането им от територията на страната здравословното им състояние е било стабилно, не са били в „критично състояние“ и са могли да пътуват.

50. Всъщност общата европейска система за убежище се основава на необходимостта да се осигури на лицата, които се опасяват или от преследване поради своята раса, вероизповедание, националност, политическите си възгледи или принадлежността си към определена социална група, или да бъдат изложени на опасност от тежки посегателства в страната си на произход, закрила, която тяхната страна не е или вече не е в състояние да гарантира, тъй като съзнателно се насочва към извършването на тези действия или пък бездейства.

51. Режимът за предоставяне на международна закрила от страна на държава членка, независимо дали става дума за статут на бежанец или за статут на субсидиарна закрила, следователно преследва конкретна цел и въвежда специфичен механизъм за закрила²², който предполага две основни предпоставки. Първата е наличието на опасност от преследване или от тежки посегателства, от които би пострадало заинтересуваното лице след завръщането си в страната на произход. Втората е пряката или непряка отговорност на страната относно съществуването на тази опасност. Получаването на статут на бежанец или на субсидиарна закрила следователно е запазено за случаите, в които публичните органи на страната на произход не са извършили необходимото, за да осигурят такава закрила, тъй като или са в основата на преследването, или пък насърчават или толерират преследвания от страна на военни формирования или други частни групировки.

52. Тези две предпоставки са определящи за предоставянето на международна закрила, тъй като са в основата на опасенията на лицето и изясняват невъзможността или отказа му да се ползва от закрилата на своята страна на произход.

53. При субсидиарната закрила тези две предпоставки личат много ясно от текста на член 2, буква д) от Директива 2004/83. Законодателят на Съюза уточнява недвусмислено, че „лице, което може да [получи] субсидиарна закрила“, е лице, което не само може да бъде изложено на реална опасност от тежки посегателства, така както те са определени в член 15 от тази директива, ако бъде изпратено обратно в страната си на произход, но и което, като се взема под внимание опасността, не може или не желае да получи закрилата на тази страна.

54. Освен това в посочения член понятието „тежки посегателства“ се дефинира като действия или обстоятелства, за които пряко или непряко отговорят публичните органи в страната на произход.

55. Всъщност член 15 от тази директива трябва да се тълкува във връзка с член 6 от нея.

56. Както видяхме, в член 15 от Директива 2004/83 законодателят дефинира предметния елемент на тежкото посегателство. Това са смъртното наказание или екзекуцията, изтезанието или нечовешкото или унижителното отнасяне или наказание, наложени на заинтересуваното лице в страната му на произход, и тежки заплахи срещу живота или личността му поради безогледно насилие в случай на въоръжен вътрешен или международен конфликт. Тези актове сами по себе си предполагат умисъл от страна на субекта за налагането на физически или психически страдания с особен интензитет.

57. В член 6 от Директива 2004/83 обаче законодателят дефинира персоналният елемент, тъй като определя „субектите на тежките посегателства“. Така законодателят на Съюза изрично ограничава периметъра на посегателствата по член 15 от тази директива до извършваните от държавата, от партии или организации, които контролират държавата или значителна част от нейната територия, или от недържавни субекти, ако може да бъде доказано, че държавата или партиите или организациите, които я контролират, не могат или не желаят да предоставят закрила срещу преследването или тежките посегателства.

22 — Вж. в тази връзка решение Diakité (C-285/12, EU:C:2014:39, т. 24).

58. За да се приеме, че лицето може да получи субсидиарна закрила, следователно не е достатъчно да се докаже, че то би било подложено на опасност от нечовешко или унизително отнасяне след връщане в страната му на произход, а следва да се установи, че тази опасност се дължи на фактори, за които пряко или непряко отговорност може да се вмени на публичните органи на тази страна, било поради това че заплахите за заинтересуваното лице са отправени поради действия от органите в страната, на която то е гражданин, или се толерират от тях, било поради това че тези заплахи са поради действия на независими групировки, срещу които органите на неговата страна не са в състояние да осигурят ефективна закрила на своите граждани.

59. Както обаче отбелязва френското правителство в своето становище, в случая на лице, чието здравословно състояние изисква медицински грижи и което не би могло да получи подходящо лечение в страната си на произход, нечовешкото или унизително отнасяне, на което има опасност да бъде подложено при завръщане в тази страна, не се дължи на умишлено действие или бездействие на публични или независими органи на държавата. С други думи, при подобен случай непременно липсва един от основните критерии, необходими за да се признае получаването на субсидиарна закрила съгласно член 6 от Директива 2004/83, а именно пряката или непряка отговорност на публичните органи на държавата на произход за допускане на съответното тежко посегателство и срещу които е наложително предоставянето на закрила.

60. В подобна ситуация предоставената от държавата членка закрила не обслужва потребност от международна закрила по смисъла на член 2, буква а) от тази директива и следователно не може да се впише в общата европейска система за убежище.

61. Съгласно текста в края на член 2, буква ж) от посочената директива²³ е налице „друг тип закрила“, която не попада в приложното поле на същата директива. Тази закрила се предоставя по различна причина, по собствена преценка на държавите и от съчувствие или е продиктувана от хуманитарни съображения, основаващи се на зачитането на член 3 от ЕКПЧ, както и на член 4 и член 19, параграф 2 от Хартата. В последната хипотеза изпълнението на решението за експулсиране на заинтересуваното лице от приемащата държава членка в съчетание с липсата на адекватни медицински ресурси в страната на произход може да представлява нечовешко отнасяне.

62. Законодателят на Съюза очевидно е искал да изключи от приложното поле на Директива 2004/83 положенията, основаващи се на хуманни съображения.

63. Той изрично е уточнил в съображение 9 от Директива 2004/83, че „[г]ражданите на трети страни или лицата без гражданство, на които е разрешено да пребивават на територията на държавите членки на основания, различни от необходимостта от международна закрила, а по собствена преценка [на държавите] от съчувствие или по хуманитарни съображения, не попадат в приложното поле на [посочената] директива“²⁴.

23 — Както е посочил Съдът в решение В и D (C-57/09 и C-101/09, EU:C:2010:661), от член 2, буква ж) *in fine* от Директива 2004/83 следва, че тя допуска лице да поиска да бъде закриляно в рамките на „друг тип закрила“, която не попада в нейното приложно поле (т. 116).

24 — Директива 2004/83, подобно на Конвенцията за статута на бежанците, подписана в Женева на 28 юли 1951 г., изхожда от принципа, че приемащите държави членки могат в съответствие с националното си право да предоставят национална закрила, съпътствана от съответните права, позволяващи на лицата, които са изключени от статута на бежанец съгласно член 12, параграф 2 от тази директива, да пребивават на територията на съответната държава членка.

64. Освен това е полезно да се направи справка в подготвителните работи във връзка с Директива 2004/83, отнасящи се до текста на член 15, буква б)²⁵, в които законодателят на Съюза уточнява следното:

„Същевременно, ако буква б) трябва да включва цялата практика на [ЕСПЧ] по член 3 от ЕКПЧ, би следвало да се вземат предвид единствено делата, основаващи се на хуманни съображения, например D с/у Обединено кралство (1997 г.), известно още като делото Saint-Kitts.

По делото Saint-Kitts, въпреки че липсата на достъп до развита система за здравеопазване, както и на кръг от близки, сами по себе си не се считат за изтезание или за нечовешко или унизително отнасяне, по този начин се описва експулсирането към тази страна, което би съставлявало заплахата за живота на засегнатото лице.

Следователно, за да не се допускат в рамките на режима на субсидиарна закрила основаващи се на хуманни съображения дела, което никога не е било цел на [Директива 2004/83], председателството предлага приложното поле на буква б) да се ограничи, като бъде посочено, че в *страната на произход трябва да е налице ясно изразена реална опасност от изтезание или нечовешко или унизително отнасяне или наказание*²⁶.

65. Въпреки че, както отбелязва Съдът в решение Elgafaji²⁷, член 15, буква б) от Директива 2004/83 „по същество съответства [на] член 3 от ЕКПЧ“²⁸, все пак законодателят на Съюза ограничава приложното му поле до отнасянето, „наложен[о] на молител в *страната му на произход*“²⁹, което предполага пряка или непряка отговорност на публичните органи на тази страна. Режимът на международна закрила, и по-специално статутът на субсидиарна закрила, следователно въвежда реално самостоятелен и специфичен по своя замисъл механизъм за закрила³⁰, отделно от задълженията на договарящите държави на основание член 3 от ЕКПЧ.

66. С оглед на изложените съображения съм на мнение, че член 2, буква д) от Директива 2004/83 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска държава членка да счита за „лице, което може да [получи] субсидиарна закрила“, гражданин на трета страна, който страда от тежко заболяване и който, ако бъде върнат в страната си на произход, е изложен на реална опасност от нечовешко или унизително отнасяне поради липсата на подходящо медицинско лечение в неговата страна.

67. Разрешение за пребиваване като издаденото на г-н M'Vodj, основаващо се на член 9ег от Закона от 15 декември 1980 г., следователно не може да представлява форма на субсидиарна международна закрила по смисъла на член 2, буква д) от тази директива.

68. То не може също така да представлява „по-благоприятен стандарт“ по смисъла на член 3 от същата директива.

25 — Вж. бележката на председателството на Съвета на Европейския съюз до Стратегическия комитет за имиграция, граници и убежище от 25 септември 2002 г., 12148/02, стр. 6.

26 — Курсивът е мой.

27 — EU:C:2009:94.

28 — Пак там (т. 28).

29 — McAdam, J. „The Qualification Directive: An Overview“. The Qualification Directive: Central Themes, Problem Issues, and Implementation in Selected Member States. Wolf Legal Publishers, Nimègue 2007, p. 19.

30 — Вж. в тази връзка решение Diakité (EU:C:2014:39, т. 24).

69. Действително, въпреки че в съответствие с тази разпоредба държавите членки могат да приемат или да запазват по-благоприятни стандарти за определяне по-специално на лицата, които отговарят на условията за предоставяне на статут на бежанец, или на лице, което може да получи субсидиарна закрила, тези стандарти все пак трябва да са съвместими с Директива 2004/83³¹.

70. Поради изложените съображения предоставянето от държава членка на статут на субсидиарна закрила на лице, което се намира в положение като това на г-н M'BoUj, не би било в съответствие с нейната уредба и предназначение.

71. Предвид отговора, който предлагам на първия, не се налага да се отговаря на втория въпрос.

IV – Заключение

72. В светлината на гореизложените съображения предлагам на Съда да отговори на *Cour constitutionnelle* по следния начин:

„Член 2, буква д) от Директива 2004/83/ЕО на Съвета от 29 април 2004 година относно минималните стандарти за признаването и правното положение на гражданите на трети страни или лицата без гражданство като бежанци или като лица, които по други причини се нуждаят от международна закрила, както и относно съдържанието на предоставената закрила, трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска държава членка да счита за „лице, което може да [получи] субсидиарна закрила“, гражданин на трета страна, който страда от тежко заболяване и който, ако бъде върнат в страната си на произход, е изложен на реална опасност от нечовешко или унижително отнасяне поради липсата на подходящо медицинско лечение в своята страна“.

31 — Вж. в тази връзка съображенията на Съда в решение В и D (EU:C:2010:661, т. 114—120).